

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 5. In quo explicatur an licitum sit, ob propriam defensionem occidere
alium,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

articulo secundo, sub finem, habet hominem non teneri cum tanto cruciatu quantum est reorum, qui à ludicibus torquentur, vitam suam feruare: sed breuiorem mortem sibi permittere posse.

De mutilatione sui ipsius appendix ad antecedentia.

53. **H**is quæ fufius de occisione sui ipsius tractata sunt hæcenus, paucis ob rerum connexionem, illud de mutilatione addendum est: quod ut nulli fas est seipsum occidere, ita nec se parte aliqua mutilare: quod pater ex cap. 4. & aliquid sequentibus dist. 55. Ratio que est, quam post D. Thom. 2. 2. quest. 65. art. 1. Sotus habet lib. 5. De iust. & iure, quest. 2. art. 1. quia vita totius constat ex membrorum integritate. Quare sicut homicidium nulli est licitum: ita nec mutilatio, nisi bonum totius corporis exigat: sicut contingit, tum quando membrum ita male affectum est, ut sit periculum ne toti corpori extremam adferat perniciem, ut quando putridum est, aut veneno infectum, tum quando alias ea necessaria est ad euadendum præfens mortis periculum: ut cum quis ab incendio quo corripitur locus in quo est, aliter euadere non potest quam manum qua tenetur ligatus, abscindendo (quod exemplum est Soti) aut quin salter per fenestram, quantumuis prouideat sibi ex saltu frangendum esse crur, aut brachium.

Non licet vero abscindere sibi aliquid membrum ad euitandum peccatum: ut D. Tho. 2. 2. quest. 65. art. 1. ad 3. ex Diuo Chrysostomo, notat. Quod etiam patet ex citato cap. 4. & sequentibus. Ratio que est, quia peccatum potest semper alio modo vitari; nempe libera voluntate cum diuinæ gratiæ auxilio. Nec vquam membra adferunt animæ perniciem (alioquin enim Deus præue naturam institueret, quod dicere blasphemia est) sed malitia & negligentia libera voluntatis. Si obiciamus illud Marth. quarto. Si oculus tuus scan dalizet te, erue eum, &c.] Sotus in fine cit. art. 1. respondet id esse intelligendum per hyperboleam, qua moraliter significetur quæuis peccatorum occasiones esse amputandas.

54. Porro sicut non debet homo membrum vllum, ut nec vitam sibi auferre: ita debet membra, ut & vitam suam, conseruare tanquam à Deo constitutus, ut vitæ, sic & membrorum suorum cultos. Quamquam quatuor sunt casus in quibus non tenetur quis ad sui conseruationem. Primus est, quando est reus mortis, & ad mortem rapitur à ministris iustitiæ. Immo grauius peccat eis resistens, iuxta illud ad Rom. 13. Qui potestati resistunt, ipsi damnationem acquirunt.]

Secundus casus: quando contra id ipsum quod ad est periculum mortis, remedium adhibetur sufficiens: quæ ratione illi excusantur, qui cum præfens ac certum remedium habeant, ad ostendendum ipsum efficax esse contra aliquod venenum, sumunt id ipsum venenum. De hoc casu Nauar. in Enchir. cap. 15. num. 8. ver. 8. & post eum Petr. à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. nu. 82. & 83. Ad quem requirunt primo, ut tale remedium sit de consilio insignium medicorum, iuxta præcepta medicinæ ab homine legali compositum: secundo, ut periculo factio in bruto animali, vitæ eius comprobata sit: tertio, ut tam qui dat quam qui sumit venenum, credat remedium esse antecedente modo compositum, nec vllum subesse mortis aut alterius corporalis damni notabile periculum. Quæ cum difficile sit explorata habere, ideo curandum est talem experientiam in bruto fieri non in homine.

55. Tertius casus est, quando remedium adhibendum ad conseruandam sanitatem, est ingentis pretij, aut ipsum est valde difficile, iuxta antecedentia in responsione ad quartum dubium. Quartus est, quando causa rationabilis ad est ear debeat quis exponere se mortis aut mutilationis periculo: ut in iusto bello aut ad iustitiam sui, aut alterius defensionem, iuxta post dicenda. Cæterum hic sumimus mutilationem & membrum generaliter: sub illa comprehendentes non tantum abscissionem membri, sed etiam debilitationem, qua alicui se debilitatum est membrum absq; abscissione, ut suam functionem exercere non possit. Sub membro autem comprehendentes corporis partes etiam minores, ut digitum aut articulum digiti.

CAPVT V.

In quo explicatur, an licitum sit ob propriam defensionem occidere alium.

SVMMARIVM.

- 56 Ob vitæ propriæ defensionem licitum est occidere aggressorem
- 57 Quatuor conditiones ad id requisite, & quando liceat prouenire aggressorem in occidendo.
- 58 An obligatorium sit occidere aggressorem, cum ad defensionem sui id necessarium est.
- 59 Is etiam qui se in vitæ discrimen coniecit sua culpa, potest vi iure defensionis cum moderatione inculpate iudicari.
- 60 Quomodo liceat occidere ad defensionem sui honoris.
- 61 Explicatio difficultatis vtrum liceat insequi eum qui honorem læsit, ut percutiatur cum id necessarium videtur ad tale damnum resarciendum.
- 62 Quo modo tale quid possit homo militaris.
- 63 Difficultas, an occidere liceat ad defensionem vtram propriam.
- 64 Id licet non solum cum defensio fuerit coniuncta cum periculo propriæ vitæ, sed etiam sine eo.
- 65 Solutio eorum que obiciuntur in contrarium.
- 66 Furem fugientem rebus tuis onustum insequi licet, & occidere, si nulla alia via res ipsa possint recuperari.
- 67 In istiusmodi difficultate, par ratio est Clericorum ac laicorum.

In re proposita est difficultas. 1. An tale quid sit licitum ob defensionem vitæ propriæ. 2. An ob defensionem proprii honoris. 3. An ob defensionem propriarum rerum: de quibus sigillatim dicendum est.

Prima difficultas, quoad defensionem vitæ propriæ.

56. **D**e prima igitur difficultate, quod licitum sit ob vitæ defensionem occidere aggressorem, sententia est D. Thomæ 2. 2. quest. 54. art. 7. Caiet. & aliorum interpretum illius, Soti in 5. De iust. & iure, quest. 1. art. 8. Nauar. in Enchir. cap. 15. num. 2. Couar. ad Clemen. vnicam. De homicidio 3. part. §. vnicum num. 1. alios plures in eandem sententiam citantis: quam esse communem ait Petr. à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 332. Probatum vero: quia lex naturalis vnicuique facit potestatem seipsum defendendi ab aggressore: ex lege ut vim, ff. de iust. & iure, & ex eo, quod ex illo, adeo naturale sit cuiq; rei, ut in id quod sibi nocet, statim insulet. Sicque in cap. lus naturale distinct. 1. inter ea quæ sunt iuris naturalis, tanquam facta in instinctu naturæ, ponitur violentiæ per vim repulsi. Accedit ratio: quia in eiusmodi contentione homo plus tenetur prouidere vitæ suæ quam alienæ: quia semper incumbit illi cura prouidendi salutis vitæ propriæ: prouidendi vero salutis vitæ alienæ, non item: præsertim proposito casu in quo alter coniciens se ex mera malitia in salutis discrimen, non est in necessitate: sed in voluntaria iniquitate: atque seipso neglecto, tunc alij consilere, occasio esset nefariis hominibus inuadendi viros bonos: dum nimirum illi certi essent se ab his minime occidendos. Qualem occasionem arripuisse videntur Machabæorum hostes, ex lib. 1. historia ipsorum cap. 2. Idem confirmari potest per cap. 3. sententia excommunicationis §. Si vero, & per Clemen. vnicam De homicidio. Illic enim dicitur quod vim vi repellere omnia iura permittant: hic vero ab irregularitate ex homicidio excusatur is, qui non valens mortem aliter vitare, inuasorem suum occidit, aut mutilat.

Illud autem D. Pauli ad Rom. 12. Non vos defendentes charissimi, sed date locum iræ intelligendum est de defensione quæ fit cum iure vindictæ, ex glossa interlineari, quam D. Thomas sequitur in cit. art. 7. ad 5. Cuiusmodi defensionem illicitam esse non negamus. Immo vero etiam si concedamus, quod possit quis absq; peccato mortem aggressoris sumere tanquam medium defensionis,

scu

seu, quod idem est, possit se defendendo habere animum occidendi aggressorem (prout docent Sotus loco cit. Nauar. in Enchr. cap. 15. nu. 2. Molina de iustitia & iure tomo 4. tract. 3. disput. 11.) quia se pe fieri nequit, vt te defendas, nisi inuasori vulnus lethale infligas. Negamus tamen cum Caiet. in verbo Homicidium, licitum esse sic voluntate ferri in homicidium vt in eo sistas principaliter, sicut contingit cum quis ideo defendit se vt occidat, vel cum non est contentus defensione, nisi occidat. In foro enim conscientia occidere tunc licitum est tantummodo per accidens, id est, ideo tantum, quod ne queat quis se defendere quin inuasorem occidat. Per se enim intendere seu absolute desiderare vt inuadens moriatur, non est necessarium ad sui defensionem, sicut est vt concidat viribus, sicque non lædat amplius: quod curando, si necesse fuerit, mors inferri potest.

Conditiones requiritæ vt occisio hominis, ad defensionem suis facta, censetur licita.

57.

Porro vt hominis occisio facta in defensionem propriam censetur licita, quatuor conditiones requiruntur. Prima, vt vis inferatur, quam secundum omnes leges licet vi repellere, ex cap. Significasti 2. De homic. & cap. Si vero 1. De sententia excommunic. Secunda, vt occisio fiat ad propriam defensionem, & iniurie propulsationem: ad quam, vt iam ante attingimus, natura vnicuique facit potestatem. Tertia, vt occasio fiat in ipso actu defensionis, ex cit. cap. Significasti: ex quo habetur illam debere fieri cum moderacione inculpatæ tutelæ, non ad firmendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam: siue, quod idem est, ad se defendendum aduersus iniuste inuadentem, aut accedentem ad inuadendum.

Circa quam conditionem, notandum est primo, mihi non licere quidem, quamdiu res dubia est, occidere eum à quo mortem iniustam mihi parari suspicor, etiamsi vehementia appareant indicia, quod ita res habeat: quia illum de quo dubitatur an innocens sit, non licet tanquam nocentem occidere: nihilominus tamen id non impedit, prout notatum est à Molina in sequent. disput. 12. quominus si quis faceret aliquid vnde mors meritisime timeretur, admoneri posset vt ab eo desisteret: significando iuste timeri de illius sinistra intentione; sique admonitus nollet desistere, neque vellet reddere sufficientem rationem eorum quæ faceret ad pacandos timentium animos, occidi posset tanquam iniustus aggressor si constaret tale periculum mortis ab eo imminere, quod alia ratione vitari, nequeat. Id enim damnium, imputandum est recusanti facere quod debuit; non autem inferenti, qui non tenetur expectare donec interficiatur; sed potest vnica quæ se offert iusta defensione, præcauere ne damnium quod ex illo timeretur, eueniat. Quæ tamen in re tanquam abusus obnoxia, procedendum est cum maxima circumspicione, maturoque consilio.

Notandum est secundo, ex Nauar. in cit. num. 2. Eum censeri inuasorem in negotio de quo agimus, qui decernit occidere alium cui nullum aliud est effugium euadendi mortem quam illum præuenire occidendo. Pro quo facit Clemens. vnica De homicidio; per quam licet occidere inuasorem quando nulla alia suppetit via euadendi mortem ab ipso intentatam. Facit etiam, quod non idcirco fas sit mihi inuasorem occidere, quod aggrediatur me interficere: sed quod sua aggressione me iniuste ita constituat in discrimine vitæ, vt nulla pateat mihi alia via ad me eruendum ab eo periculo, quam illius interfectio. Sic ergo fit, inquit Molina in sine citata disput. 12. vt si solo decreto, aut quauis alia ratione vitam alterius iniuste ponat quis in discrimine, à quo erui non possit nisi illum interficiendo, licite interfici possit.

Notandum est tertio, perinde esse in re proposita siue quis alium occidere tentet armis, vt ense vel catapultæ: siue veneno, siue opere, vt percussione siue verbis, vt falso testimonio: & siue per se immediate, siue per alios, vt per sicarios. Nihil enim refert quo ex talibus modis insidietur quis vitæ alienæ, ad eam efficaciter auferendam. Ex quibus intelligitur, quod si accedas catapultam dispo-

surus ad me occidendum, nec possim aliter mortem euadere, nisi præueniam occidendo te, posse me præuenire: quia erit defensio vitæ cum moderacione inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instructus, meque sic conclusum obsessumque tenes, vt non possim euadere nisi de occidendo præueniam. Exemplum in sine citati num. 2. Nauar. ponit de vxore, quæ certo scit maritum sub cervicali pugione condidisse ad ipsam dormientem occidendam, nec fugere potest, ianua clausa clauæ. Item si famulos voces ad me occidendum, nec aliter saluus esse possum quam te occidendo, possum occidere. Ob parem rationem si malefica signis suis magicis per dæmonem me infestet, possum iure defensionis eam verberibus cogere vt ab iniuria cesset, dummodo mihi certo constet eam esse mei mali auctorem, & ea petetur sine nouo maleficio posse tollere illud quo me infestat vtens dæmone administro. De qua re Thomas Sanchez in opere moral. lib. 2. cap. 41. num. 24.

Ad hæc si parasti mihi venenum, illud possum aliqua industria in te conuertere, si non sit alia ratio euadendi mortem, quam mihi intentas. Denique si eas ad ferendum contra me falsum testimonium, ex quo accepturus sim mortis sententiam; nec alia est ratio effugij: licitum est mihi te occidere, tanquam aliquo occisurum me: cum nihil referat in tali re, an tuo vel alieno, puta carnificis, gladio me occidas. De quo plenius à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 352. & aliquot sequentibus. Quoad hoc autem & alia huiusmodi, in praxi habenda est ratio cautelæ proponendæ in sequent. num. 63. vers. Cæterum.

Quarta conditio est, vt occisio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ ex cit. cap. significasti, & ex cap. Olim 1. De restit. spoliar. sicut censetur fieri, si quis tunc solus occidat, cum id ad defensionem quam intendit, fuerit necessarium secundum regulas prudentiæ: seu cum probabilis coniectura est, nullum aliud esse propriæ mortis effugium; prout habet Petrus à Nauar. in præced. num. 34. 4. Vnde inferitur, quod si aggressor sentiens se viribus inferiorem, fugiat; ille qui iniuriam patitur non possit eum insequi, vt occidat: quia talis occisio non esset propulsatio iniuriæ, sed vindicta. Inferitur etiam quod cum quis potest leui percussione defendere se ab aggressore, non possit licite eum occidere. Vide Sylu. in verbo bellum 2. quest. 1. Locum habent autem hæc tenus dicta etiam si aggressor fuerit innocens, id est, puer vel dormiens, auratus, nisi sit minister iustitiæ excquens sententiam latam secundum allegata & probata, prout addit idem Nauar. in eod. cap. 3. num. 34. 7.

Quæret aliquis. An cum licitum est occidere aggressorem in propriam defensionem, teneatur id facere; an vero debeamus mortem pati potius quam inuasorem interficere. Cui respondendum est cum Soto in 5. de iust. & iure quest. 1. art. 8. post medium, & Molina de iust. item & iure tomo 4. tract. 3. disput. 14. Quod si aggressor sit rex vel dux, vel alia denique persona, quæ reipublicæ valde necessaria, & inualus persona sit cuius vita ad bonum commune parum aut nihil referat: iste ex charitate tenetur se non defendere, si nequit aliter id facere quam ralem inuasorem interficiendo: quia ex ordine charitatis bonum commune preferendum est priuato. Si vero inuasus, persona sit reipub. valde necessaria, & inuasor vilis, aut nebulo, illum sub mortali teneri se defendere, etiamsi id facere nequeat nisi hunc interficiendo. In reliquis autem mediis casibus, inuasum ita ius habere defendendi se contra quemcunque aggressorem iniustum; prout bene declarat Sylu. in verbo Bellum 2. quest. 5. vt nihilominus sit ei liberum, ex charitate qua pro inimicis vita poni potest, eiusmodi iuri renunciare, exemplo Christi ac Sanctorum Apostolorum & Martyrum: nisi quod forte putans quis se inquinatum esse mortali peccato, valde timeret se damnandum iri, si tunc occidatur, debeat quantum potest se tueri: cum plus debeat diligere animam suam, quam proximi.

Querere adhuc potest quis, An proposita excusatio locum habeat in eo qui dando operam rei illicitæ coniecit seipsum in illud discrimen, vt nequeat mortem aliter euadere

dere

dere quam occidendo aggressorem suum: vt cum re-
perus in adulterio non potest matris manus aliter euadere
quam occidendo ipsum. Ad quod negatiue responden-
dum esse Nauar. in Enchir. cap. 15. num. 7. indicat: eo quod
talis cenferi possit homicidia, tanquam is qui constituit se
in necessitate, quam præcauere potuit: iureque se defen-
dendi priuatus est eo nomine, quod illicitè immiscuerit
se negotio, propter quod manus alterius nequit euadere
sine sua, aut illius morte. Sed oppositum est tenendum
cum Soto lib. 5. de iustitia, & iure quest. 1. art. 9. circa medium:
qui asserit Clericum cui aliquid huiusmodi contingeret,
non incidere in irregularitatem, eo quod in tali casu esset
immunis à peccato homicidij iuxta Clement. vnicam De
homicidio, quamuis non esset immunis à peccato adul-
terij. Quod idem ex Syluest. verbo Homicidium 3. quest.
4. vers. 3. refert & approbat Petrus à Nauarra lib. 2. de restit.
cap. 3. nu. 362. hac ratione: quod cum talis iuste se defendat,
& alter illicite illum inuadat (maritus enim peccat in eo
casu, autoritate propria occidens adulterum, vt diximus
in posteriori parte 2. cap.) potest tantam iniuriam quacum-
que via repellere, atque adeo aggressorem occidendo, si
nulla alia suppetat. Quæ sententia vt non minus proba-
bilis, atque mitior tenei potest in praxi. Immo simplici-
ter tenendam esse contendit Molina de iustitia & iure in
citato tract. 3. disput. 15. Nec obstat ratio in contrarium:
quia ius defendendi vitam suam contra iniuriam inuaso-
rem perpetuum est; vt & perpetuus est naturalis insti-
tus agendi secundum illud. Nec etiam obstat, quod iux-
ta cap. Dilectus cap. Ex litteris & cap. Ioannes, De ho-
micidio: irregularitas tanquam homicidij poena, incur-
ratur quando præter intentionem occiditur aliquis va-
cando rei illicitæ. Nam, vt memorati auctores notant, id
intelligendum est de re quæ ideo illicita est, quod ex se
sit ita periculosa, vt mors plerumque ex ea sequatur: cu-
iusmodi non est adulterium.

Secunda difficultas quoad defensionem honoris.

60. **D**E secunda difficultate: quod pro defensione honoris
si sit notabilis momenti, licitum sit, debito modera-
mine seruato, occidere aggressorem, eumque qui illum au-
fert, sentiunt Sotus in præced. art. 8. vers. finem, & Nauar.
in Enchir. cap. 15. nu. 3. ac Syluest. in verbo Homicidium
1. quest. 2. vers. 5. quos sequitur Petrus à Nauarra in lib. 2. de
restit. cap. 3. num. 370. Ratio vero est: quia si, vt ostenditur
in explicatione sequentis difficultatis, tale quid licet ad defen-
sionem rerum propriarum, quæ bona sunt inferiora hono-
re, iuxta illud Prouerb. 22. Melius est nomen bonum
quam diuitiæ multæ: multo magis licebit ad defensionem
proprij honoris seu depulsiōnem contumeliæ, quando
nulla alia ratio suppetit. Et confirmatur qui daretur
aliqui licentia improbis, optimos quoque vexandi
contumeliis, quæ acerbiores sunt magisque mordent
animos, quam damna rei familiaris.

Atque hinc est, quod si prudentum atque birrio notabi-
lis ignominia sit alicui laico, aggressorem fugere, ille
possit non fugere, & hunc sine peccato dummodo id fiat
tantum animo compescendi ipsum, non autem liuore
vindictæ, occidere cum fuerit necessarium ad sui defen-
sionem, prout habetur ex Panormit. ad cap. Olim 1. Dere-
stitur. spliat. num. 17. & communem sententiam esse ex Ia-
sone, & Decio ad legem. Vt vim, ff. de iustitia & iure
Coutar. refert ad Clement. vnicam De Homicidio 3. part.
§. vnicum num. 4. Quam cum eodem, Petrus à Nauarra in
sequen. num. 372. & 373. merito existimat non procedere
quoad defensionem honoris, qui ad bonos mores mini-
me pertinet, nec est reipubl. vtilis nec religioni Catholicæ
commodus. Quando quidem æqua non est, immo ini-
qua est vitæ cum tali honore commutatio. Neque vero
vt Petrus ipse à Nauarra. consequenter addit, refert an quis
honorem auferre molitur armis, an lingua & detractio-
ne. Adde & an baculo vel alapa: an vero contumeliosus
aliquibus signis.

Monachi autem Sacerdotes, & alij Ecclesiastici quia
fugiendo, honorem non amittunt (laus enim ipsorum
non est in armis & audacia, sed in pietate & humilitate)

tenentur omnino fugere, vt habet idem à Nauarra. ibidem
num. 389. alijs citatis post Couarr. in eod. num. 4. Qui &
admonet id intelligendum esse dummodo fuga non sit
periculosa; vt si ea propriæ mortis periculum induceret,
eo quod aggressor fugientem occisurus, in ster à reigo, ca-
piens ex fuga audaciam animi, & maiorem: tunc enim
ex Felino ad cap. Suscepimus. De homicidio, & ex alijs quo-
rum ibidem ipse quoque Couarr. meminit, tales possunt
non fugere, & occidere aggressorem, si nequeant aliter
manus illius euadere.

Atque ex hac proposito difficultatis explicatione pos-
test obiter deduci: dicendum esse eadem ratione; quod
virgo licite possit occidere volentem se opprimere, cum
nequit aliter tale dedecus cum periculo peccandi con-
iunctum vitare: prout dicunt Syluest. Homicidium 1. quest.
5. & Caiet. 2. 2. quest. 64. art. in fine. Quod tamen ex Nauarra.
in Enchir. cap. 15. num. 5. secundum communem senten-
tiam non procedit; quando virgo castitatem suam saluo
omni honore suo, defendere potest fugiendo, vel vociferando,
vel alio modo quam occidendo. Aduerte autem
cum cum Petro à Nauarra. in eodem cap. 3. num. 393. &
394. id quod in hac re dicitur de virgine, posse dici pariter
de quacumque honesta muliere. Item quod dicitur de
muliere dici posse etiam de quocumque quem ea in suum
auxilium vocauerit, nempe licere ipsi inuaso-rem castitatis
occidere, cum necessarium plane fuerit ad illius defen-
sionem. Aduerte quoque ista omnia accipi debere cum
ea moderatione quæ habetur in sequent. num. 63. vers.
Cæterum.

Difficultas præcedenti annexa vtrum alicui ad defensionem ho-
noris liceat insequi eum, à quo laesus est vt percutitur,
cum id requiri videatur ad reparationem eius-
modi lesionis.

61. **E**dem autem proposito difficultati annexa est alia
maior, An videlicet sit licitum propter defensionem
honoris, insequi eum qui iniuste vulnerauit, sed iam dif-
fedit, atque ipsum similiter vulnerare aut etiam occide-
re, si id ad seruandum honorem sit necessarium. Qua in
re certum est primo, quod eum qui iam destitit, vel dif-
fedit, non liceat insequi ob illam corporis iniuriam, seu
quia vulnerauit, quoniam id vindicta est potius, quam
repulsiō iniuriæ, prout glossa habet, 24. quest. 1. in initio
ad verbum propulsandam. Certum est secundo, quod nec
liceat fugientem qui vulnerauit insequi prædicta ratio-
ne, quando potest honor recuperari per Iudicis officium,
aut aliam iustam viam, vt per veniæ postulationem, aut
aliam humiliationem. Certum est tertio, quod non liceat
ad hoc insequi vt reddatur malum pro malo.

62. **Q**uæstio est igitur, An viro militari liceat insequi eum
à quo vulneratus est, quando reputatur illi esse ignomi-
niosum ita vulnerari. Hanc citatis pro vtraque parte au-
thoribus Petr. à Nauarra. plenius tractat in eodem cap. 3. nu.
378. ad 390. Pars autem affirmans, licitum inquam esse,
quam ille sequitur, ex eo confirmari solet: quod liceat
incontinenti insequi illum qui auferit res temporales, ac
percutere si hæc aliter salua esse nequeunt. Ergo pariter
eum qui violato honore alteris fugit, licebit insequi ac
percutere, si honor ipse aliter nequeat seruari. Et confir-
matur: quia magna licentia alioqui improbis esset, con-
tumeliam in quemuis ingerendi (quod malum pluri
æstimatur quam multe pecuniæ iactura) si sola fuga &
cessatione, statim tuti essent. Quam rationem futilem esse
censet quidem Sotus in 5. de iust. & iure quest. 1. art. 8. sed
rei veritas facis parebit, si notemus rationem qua vindicta
& defensio inter se distinguuntur, esse quod vindica-
re proprie sit velle reddere malum pro malo, quod illi-
citurum est priuatæ personæ per illud ad Rom. 12. Nulli
malum pro malo reddentes] & illud Ecclesiastici 28. Qui
vindictam vult, à Domino inueniet vindictam: & pecca-
ta illius seruans seruabit] & demum illud quod habetur
ex cap. 6. D. Matthæi vers. 13. 14. & 15. & ex cap. 18. in
fine de condonandis offensis. Defendere autem se, est
aggressorem compescere, atque impedire damnum quod
iam imminet, vel sic illatum est, vt adhuc maneat in su-

spenso. Ista enim esse defensionis partes, manifestum est ex facto illius qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit vel iam auferentem insequitur: ut enim illa impeditio, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant. Quod addo quia si non valeant, & si insequatur eum qui damnum intulit non possum ob aliam causam id facere, quam ut reddam malum pro malo. Cum vero damnum illatum resarciri potest, eum qui intulit insequi licite possum: non quidem ut malum referam pro malo, sed ut mihi illatum resarcire curem: si quidem mihi ad id nulla alia ratio suppetat. Quod additur, quia si suppetaret, non daretur proposita insecutioni locus tanquam vindictiua.

63. Ac cum hæc ita sint, patet illud rationem defensionis, non vindictæ habere, quod homo militaris eum a quo vulneratus est insequatur, non quidem ut malum pro malo reddat, sed ut conferret honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat in continenti, cum res adhuc est in suspensio, non autem postquam is qui abstulit, domum se iam recepit, vel alia negotia gerit, iuxta dicenda in explanatione sequentis difficultatis de latrone qui rem alienam, ablatam iam quiete domi habet: vtriusque enim par est ratio, ut bene monet Petrus à Nauarr. in eod. cap. 387. Adde consequenter, quod est obseruatione dignum, eum qui iuste percutitur in talibus casibus, non habere ius resistendi: quia daretur alioqui bellum ex vtraque parte iustum seclusa ignorantia: non debere tamen sinere se occidi, sed petendo veniam, vel aliter satisfacere. Quod si faciat, nec alter cessare velit, iniuste inuadetur, & licet poterit inuasorem offendendo, se defendere. Quod autem Sotus obiicit non asportari honorem, sicut asportantur res quæ in insecutione recuperantur, parui momenti est. Nam etsi eæ non adsporantur à fure, qui illas abiecit in flumen, posset tamen damnum passus, talem non minus, quam de facto asportantem insequi, ut tantumdem restituere cogat. De qua re idem Petrus à Nauarr. in eod. cap. 3. num. 384. & quatuor sequentibus.

Cæterum quidquid sit in speculatione, non videtur in praxi permitenda facile eiusmodi insecutio ob periculum odij, vindictæ, excessus, pugnarum, & cædium in reip. perniciosam: quam semper vitare oportet in vsu defensionis: iuxta illud quod recta ratio dicit, bonum commune esse priuato antefendum. Ex quo fundamento soluitur difficultas, quam idem à Nauarr. mouet in præced. num. 375. Num si detractor meam honestam famam denigrare nitatur, nec possum illud notabile damnum famæ alia ratione auertere, quam interficiendo ipsum occulte: idue licite possum. Nam quamuis in speculatione pars affirmans non careat omni probabilitate: in praxi tamen negans est sequenda: quia in iure defensionis, semper considerandum est, ne vsus illius vergat in reip. perniciosam, nec dubium est quin sequendo affirmantem, præbeatur occasio multis cædibus occultis, cum magna reip. perturbatione. Accedit quod si infamia iam sit illata, ea non extinguitur per mortem infamantis: si inferenda sit, plerumque non satis constat, possitne alia ratione impediri, quam occasione infamaturæ, sicque non sit liberum eo genere defensionis vti.

Tertia difficultas, quoad defensionem rerum propriarum.

64. Quod pro defendendis rebus propriis non liceat occidere aggressorem, sententia est Abulensis ad cap. 5. D. Matth. quest. 110. & aliorum quos refert Petrus à Nauarr. in eod. cap. 3. num. 395. quia pro vita proximi seruanda, debemus bona temporalia exponere; iuxta cap. Paſce dist. 86. Ergo pro seruandis in se bonis, non est licitum vitam proximo adimere. Adde quod in cap. 2. & 3. De homicidio, non aliter admitti videatur homicidium ad rerum defensionem, quam cum vitæ propriæ defensio est simul coniuncta. Sed oppositam sententiam tenent Caiet. 2. 2. quest. 64. art. 7. Nauarr. in Enchir. cap. 15. nu. 2. Sotus in 5. de iustitia & iure quest. 1. art. 8. alique multi, quos refert Couarr. ad Clemen. vnicam De homicidio part. 3. §. vnic. num. 5. & sequuntur Petrus à Nauarr. loco cit. nu. 397.

aliquor que sequentibus, ac Molina de iustitia & iure tomo 4. tract. 3. disput. 16.

Pro explanatione vero duas statuemus conclusiones. Prior est, Quod si quis ad necessariam defensionem sui simul & rerum suarum seruatō moderamine occidat aggressorem, occidat licite. Hæc probatur efficaciter ex cap. 2. De homicidio; & ex eo quod ante habitum est ad defensionem sui, licitum esse occidere aggressorem, quia alio qui occisus est. Inde enim aperte constat à fortiori, licitum esse occidere ad sui simul, & suarum rerum defensionem. Ex qua conclusione ab omnibus recepta, casuum particularium resolutionem deducit Couarr. in citat. num. 6.

Posterior conclusio est. Quod solis etiam rebus cum aliter defendi nequeunt, aggressor licite occidatur. Ad huius confirmationem facit, quod per cap. Olim 1. De restitut. spoliatorum, cuique licitum sit rerum suarum vsurpatores iniustos, statim ac innotuerint vi repellere: quodque moraliter loquendo talis repulsio aliquando contingat cum occisione. Facit quoque cap. Dilecto De sentent. excommunicacionis in 6. cuius verba sunt: Præterea cum omnes leges, omniaque iura vim vi repellere, cunctisque se se defendere permittant: licuit vtrique ipsi Decano, si prædictus Balliuus eum bonis suis mundanis iniuriōse spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit, contra illius violentiam, & iniuriam se tueri. Quæ verba satis indicat quod liceat vim iniuste illatam in rebus alia vi iuste arceri. Et certe daretur alioqui occasio implendi temp. iniquissimis latronibus, scientibus se violenter rapere posse sine resistentia.

Nec obstat ratio in oppositum allata pro Abulensi, quoniam ea procedit in casu quo proximus constituitur in necessitate: non autem in iniqua tantum voluntate, prout contingit in casu præsentis. Pro quo faciunt tradita à Molina in præced. disput. 13. Textus vero eidem rationi antea additus ex cap. 2. De homicidio, cum habet (te tuæ liberando) non est accipiendus quasi indicet liberationem personæ simul & rerum requiri ad licitam occisionem aggressoris: quando quidem licita alioqui non esset occisio pro sola vita defendenda: quod falsum est iuxta supra dicta. Quocirca ex Couarr. loco citat. versu. Sed ad textum: verba illa (te, tuæque) intelligi debent alter-natiue, ut sensus sit: te vel tuæ.

Maiores difficultates habet quod in seq. cap. 3. dicitur licite occidere nocturnum furem, diurnum minime, nisi telo se defendat; quia tunc est plus, quam fur: & discerni potest, an ad occidendum vel ad furandum venerit. Quibus verbis innuitur tunc solum licere furem occidere, cum probabile saltem adest periculum vitæ propriæ. Respondendum est vero, innui tantum quod res debeant cum debito moderamine defendi, neque in earum defensione esse vsque ad occisionem procedendum, nisi necessitas omnino compellat: quod vix contingit quando fur diurnus non defendit se telo. Sic textum illum Sotus intellexit in 5. De iust. & iure quest. 1. art. 8.

Itaque tenendum est pro rerum defensione aggressorem licite occidi posse quando eæ aliter defendi non possunt, neque aliqua iuris via valent recuperari. Quod addo: quia, ut idem Sotus ibid. habet ex doctrina iuris peritum, cum spes est, furtum recuperandi via iuridica, non licet furem occidere. Quod tamen, addit idem, verum est tantum, cum certa spes fuerit, quod ea ipsa res furto sublata facili negotio recuperari possit: nam cum id dubium fuerit dominus suo iure vti poterit, atque adeo inuasorem ad defensionem rerum suarum occidere, cum aliter defendi nequeunt. Immo non obstante ea spe, si fur velit se vti tueri contra eum qui nitur furtum impedire, hic poterit illam vim vi repellere, quantum necesse est ut rem eam saluam habeat: hocque est quod ait Sylu. Bellum secundo, nu. 3. quando res per viam iudicij potest re haberi, non licere eam defendere, nisi dum est in ipso rapi.

Quæres, An si fur rebus tuis onustus fugiat, illum insequi liceat tibi; & præmonitum de suo periculo nisi eas relinquat, displosa catapultâ interimere quando non potes aliter ipsum sistere. Ad quod responderi potest affir-

matuæ

mauit cum Syluestro Excommunicatio 6. num. 6. casu. 9. & Soto in eod. art. 8. ac Petro à Nauar. in sape cit. cap. 3. num. 409. & aliquot sequentibus. Ratio est: quia tunc etiam, iuxta ante habit. sex cap. Olim. 1. De restit. spoliat. durat aggressio, saltem quoad inuasionem rei, etiam si persona non inuadatur. Et confirmatur, quia si id non esset licitum, defensio rerum maxima ex parte esset inutilis, cum quilibet fur possit rapere, & statim fugere.

Quando autem fur iam se aliquo recepit, ubi rem ipsam quiete possidere incipiat, memorati authores dicunt non licere vi ipsam aggredi: quia non videtur violentia tunc inferri rebus alienis, quæ iam plene possidentur; sed tantum in retinendis committi iniustitiam, ob iam priuata autoritate occidere non est licitum. Plene autem possideri censentur, postquam fur domum iam esse pacificus vel ad alia negotia diuertit, prout D. Anton. 3. par. tit. 4. c. 3. §. 2. attingit. Vbi quoque docet, non solum pro rebus suis, posse quemque defensionem suscipere, vim vi repellendo, sicut pro sua persona, sed etiam pro rebus apud se depositis, vel sibi commodatis & pro amicorum propinquorumque rebus, eos scilicet adiuvando. Quod etiam Sylu. habet in verbo Bellum 2. num. 10.

Ad illud autem quod hic quæri potest, An ei qui nequit ob reipubl. perturbationem, rem suam aliter recuperare: liceat domum detentoris intrare, & illam auferre, vti etiam adhibita, si impediatur. Responso Leon. Lessij lib. 2. De iustitia & iure, cap. 12. dubit. 11. placet, videri licere, si talis res extet in sua specie v. g. equus, vestis, torquis, &c. quia in eo non est proprie aggressio, sed potius defensio. Sin autem illa nõ extet, non licere ea ratione in compensationem illius accipere æquivalentem: cuius cum non sis dominus, sed alter cui eripere vis: ipse ius habet resistendi tibi: tuque censoris aggressor, non vero ipse, cum in eo non retineat rem tuam, sed tu rem illius inuadas.

Cæterum hæc censenda sunt non solum ad laicos, sed etiam ad Clericos pertinere; prout docet Petrus à Nauar. in eod. cap. 3. num. 414. & quatuor sequent. Nam per glossam ad principium 1. quest. cause 23. verbo Populandam: Clerici quoque possunt ad defensionem rerum suarum occidere aggressorem. Atque carentes culpa, irregularitatem non incurere ea de causa Couar. ad Clemen. vnicam, De homicidio 3. par. §. vnico expressit.

Id autem quot aliquot Canonistas contra sensisse indicat, non habet sufficiens fundamentum: cum talis defensio nullo iure sit prohibita Clericis: & canones quos illi pro se citant, intelligendi sint de illa defensione in qua quis excedit moderamen inculpate tutelæ, vt idem Couar. bene notat: & illustratur per casum cap. Suscepimus, De homicidio: in quo fratres qui sine occasione se suaque salua habere poterunt latrones occiderunt, damnantur peccati, & irregularitate puniuntur.

Aduerte obiter quantumuis Clericis secundum ins antiquum, ne quidem vitam propriam licuerit defendere cum alterius interfectione, vt patet ex cap. De his 1. dist. 50. iam tamen constare ex memorata Clemen. vnica, De homicidio, Clericis licere interficere ad necessariam vite propriæ defensionem. Quod etiam deduci potest ex cit. cap. Olim 1. De restit. spoliat. Notandũ est vero, hoc quod diximus aggressorẽ occidi posse pro rerum defensione, debere intelligi quando res prudentis arbitrio, circumstantiis attentis, sunt non modici valoris: vt notant Sotus in cit. art. 8. & alij quorũ meminit Couar. in eod. §. nu. 6. v. 10. Ratioque patet: quia iniuriam est, pro rebus parui momenti seruandis vitam alicui auferre. Ex eodem Soto autem, Molina in cit. tract. 3. disput. 16. num. 6. modicum valorem determinat trium, quatuor, aut quinque ducatorum.

CAPVT XVI.

In quo explicatur. An licitum sit proximum sicut seipsum defendere, cum occasione aggressoris.

SVM MARI VM.

69 Aliquando licita est occisio ad necessariam defensionem proximi, non modo laico sed etiam Clerico.

Valerij Par. III. Tom. 2.

70 Obligatio est sub mortali ad reuelationem conurationis in proximum, cum necessaria est ad conseruationem vite ipsius.

71 Obligatio est conseruandi vt vitam proximi, sic & illius bona alia.

72 Explicatio difficultatis, An liceat mortem proximi optare.

Sicut nobis, ita & innocenti proximo (qui charitatu vnione nobiscum vnus est) vim illatam, licere vi repellere, argumento est: quod si ipse iustum bellum gerat contra aggressorem, illud exequi proximum iuuando, licitum sit & charitatis officium. Quo argumento vsus Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 3. num. 419. & 420. bene admonet innocentem in hac re censendum esse, cum etiam qui aggressor quidem fuit in principio, sed vult deinceps ab iniuria desistere. Proposita ergo difficultati fauiscit dicendo, si quis proximi vitam, quæ iniuste ei adimitur, aliter defendere nequeat, quam cum aggressoris occisione, posse cum eadem illum defendere. Id quod à Panormitano notatum ad cap. Clerici 1. De vita & honest. Cleric. num. 3. communiter receptum est à Doctoribus, vt Molina monet, De iustitia & iure, tom. 4. tract. 3. disput. 18. num. 1. Atque pro ea facit cap. Dilecto, De sent. excom. in 6. cum in eo dicitur licere cuiilibet suo vicino vel proximo pro repellenda iniuria ipsius, suum impetrari auxilium. Faciunt item canones quos habet ibid. glossa ad verbum Vicino. Notat autem Panormit. (citatis Hostiensis & Innocentio) per verbum, cuiilibet, significari tam Clerico quam laico tale quid licitum esse.

Patitur vero id aliquot exceptiones. Prima est, nisi inuadens sit patet defendentis: à quo sic occidi repugnat naturali obseruantia filiorum erga parentes. Secunda est, nisi constet inuafum velle potius pati mortem quam inuaforem occidi: idque in casu in quo tale quid ei licitum est: vt si in causa fidei offert se martyrio. Extra quem casum, cum non sit vitæ suæ dominus, non potest eam alteri donare: proindeque non potest ceteris adimere ius defendendi ipsam. Tertia est, nisi aggressor sit talis persona, quam inuafus propter bonum commune teneatur non occidere: ne ad defensionem sui quidem. Si enim ille ad id teneatur, à fortiori teneris & tu: quandoquidem tibi occidere non aliter licet, quam ob ius quod ille habet ad se defendendum cum aggressoris occisione.

Si quæras, An extra hos casus, non tantum licitum sit etiam obligatio sit sub mortali interficere iniustum inuaforem, quando non possumus aliter à morte eruire inuafum, & ea ratione possumus. Molina, Nauarro & à Victoria citatis, respondet affirmatiue in seq. num. 6. per illud Proverb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. Quod præceptum tanquam datum de re graui, nimirum de liberatione proximi à morte, certum est obligare sub mortali. Et quia liberatio innocentis inuafis, in pari periculo anteponenda est liberationi inuaforis iniusti (illius enim meliorem, quam huius conditionem esse debere satis de se constat) videtur pariter certum, similem obligationem esse liberandi à morte innocentem, occidendo iniustum aggressorem, quando non possumus aliter illum liberare.

Atque his congruenter statuendum est, cum peccare mortaliter: qui non reuelat proximo homicidium in ipsius persona committendum, quando non potest ipsum alio modo liberare. Id quod Caietan. in verbo Homicidium, cap. 2. sub finem, notat: & locum habet, etiam si Clericus sit, aut Religiosus ille qui non reuelat, iuxta doctrinam eiusdem Caiet. 2. 2. quest. 33. art. 7. quia talis reuelatio incumbit ex iure nature; cui ius Ecclesiasticum non derogat, cū imponit irregularitatem Clerico, qui morti alicuius causam dederit. Locum etiam videtur habere etiam si quis promiserit se seruaturum secretum: cum tali quoque promissioni ius naturale præualeat. Quamquam si sigillum esset sacramentale, detegendum non esset nequidem ad conseruandam vitam cuiusvis, aut ad reipubl. excidium aut quocumque aliud malum auertendum, ex communi doctrina de eodem sigillo à nobis tradita in lib. 3. cap. 2.

Quod autem teneatur quis honorem aliaque bona proximi defendere cum potest, resque exigit; satis signifi-